

MUZEJSKI VJESNIK 4

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Trakošćan,
Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Marina Šimek (glavni i odgovorni urednik), Darko Sačić (tehnički
urednik), Miroslav Klemm, Dragutin Feletar, Marijan Špoljar, Branimir Šimek

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Gradski muzej Varaždin

ZA NAKLADNIKA

Jasna Tomičić

TISAK

NIŠRO Varaždin, naklada 800 komada

BROJ 4 — VELJAČA 1981.

GOD. IV.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	Str.
— Zorko Marković: Nekoliko opaski uz »Praistoriju jugo slavenskih zemalja« (I-III)	3
— Franjo Horvatić: Uređivanje spomen parka na »Danici«	6
— Marijan Špoljar: Suvremena koncepcija muzeja i galerija	9
STRUČNI ČLANCI	
— Zoran Homen: Novo nalazište lasinjske kulture u Bukovju kraj Križevaca	15
— Zoran Homen: Novi nalazi na Kalniku	19
— Marina Šimek: Arheološki lokalitet Varaždin — Brezje. Rezultati rekognosciranja tokom 1980. godine	25
— Zorko Marković: Arheološka iskapanja Muzeja grada Koprivnice 1970 — 1980.	33
— Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — Bibliografija	40
— Tomislav Đurić: Stanje srednjovjekovnih gradina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj	49
— Ante E. Brlić: U Međimurju i Varaždinu 1975.	57
— Vlado Srimšek: Križevčanki na trgu	59
— Vladimir Kalšan: Agrarna reforma u Međimurju	65
— Smiljana Petr-Marčec: Zadruga Višnjijć, selo Globočec br. 118 kod Ludbrega	69
— Ljubica Ramušćak: Pokladni običaji u Međimurju	73
— Ljubica Ramušćak: Međimurski sušači sira	77
— Libuše Kašpar: U posjeti Berberima	79
VIJESTI	
— Petar Levar i Mato Dominković: Naše akcije u 1980. godini	87
— Petar Petrićec i Martin Matišin: Vijesti iz Zavičajnog muzeja Virje	88
— Dragutin Feletar: Koprivničkih osam knjiga	89
— Libuše Kašpar: Etnografske izložbe Gradskog muzeja Varaždin i Muzeja Varaždinske Toplice u 1980. godini	91
AKCIJE	
— pripremili Marina Šimek i Miroslav Klemen	95
PRILOG	
— diskusije sa okruglog stola »Suvremena koncepcija muzeja i galerija« održanog u Koprivnici — pripremio Marijan Špoljar	107

NEKOLIKO OPASKI UZ »PRAISTORIJU JUGOSLAVENSKIH ZEMALJA« (I—III)

Lakše je kritizirati nego pisati. To vrlo dobro znadu svi koji pišu, dakle i arheolozi. U situaciji kakva jest, kada smo nakon desetaka slabo plodnih i neplodnih godina, te nekoliko republičkih i regionalnih sinteza, najzad dobili prvu općejugoslavensku sintezu paleolita, mezolita, neolita i eneolita, teško je napisati nešto kritičkije o tome nesumnjivom pothvatu.

»Praistorija jugoslavenskih zemalja«, knjiga I—III, Sarajevo 1979, izašla je kao plod rada svih jugoslavenskih arheologa, mrtvih i živih. Prvenstveno onih koji su publicirali građu i razmišljali o mogućnostima uklapanja materijala s ovih područja u koliko-toliko poznate kronološke sheme susjednih evropskih, azijskih i mediteranskih regija, koje su takvim radom također dobile novu kvalitetnu dimenziju. Na izlaženju ovoga dijela treba zahvaliti autorima tekstova, ilustratoru, redakciji, a posebno glavnom uredniku dr. Alojzu Bencu, te izdavačima — Svjetlosti i Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Najvažnija je trenutno činjenica da je djelo izašlo i da smo obogaćeni za jednu kapitalnu sintezu kakva je dugo nedostajala. Vjerujem da će se oko pojedinih stavova autora tekstova dugo u budućnosti voditi rasprave, ali to je u arheologiji nemoguće izbjeći, jer stalno dolazi do novih istraživanja i saznanja, čime je svaki tekst već u času izlaska iz tiska barem malim dijelom zastario (koliko god to grubo zvučalo). Na ovome mjestu ne bih ulazio u cjelokupni prikaz ovoga djela, nego bih se samo osvrnuo s nekoliko principijelnih opaski na neke aspekte ove sinteze, prvenstveno sa stajališta koje uzima u obzir novija istraživanja u sjevernoj Hrvatskoj.

1. Pristup obradi građe u svakomu tomu je drugačiji, što je zaista nelogično. Paleolit i mezolit (prva knjiga) obrađeni su po republikama, što je vrlo nesretna solucija, premda je materija specifična. Neolit (druga knjiga) obrađen je po uvjetnim regijama i zonama, ali ni to nije naročito sretno rješenje, naročito u situaciji kada nailazimo na istu kulturu u različitim takvim zonama, a obrađuju je različiti autori, svaki sa svoje točke promatranja. Treći tom (eneolit) sastavljen je od niza sintetski obrađenih kulturnih pojava. U geografskoj i topografskoj situaciji kakva u Jugoslaviji jest, držim da je pristup obradi građe u trećem tomu najpodesniji.

2. Ovakve sinteze rade se godinama, te je davno iza nas godina kada je dogovoren izbor autora i tema. No, izbor autora tekstova pao je u knjigama o neolitu i eneolitu na arheologe iz tri republike i jedne pokrajine (Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Vojvodina). Mišljenja sam da je trebalo uključiti u rad makedonske i slovenske neo- i eneolitičare. Ne sumnjam da su sadašnji autori dobro obradili materijal tih područja, ali je činjenica da ondje također postoje stručnjaci za pojedine kulturne pojave i probleme, te ih je trebalo kod pojedinih poglavlja uključiti barem kao koautore.

3. Neusuglašenost stavova autora vidljiva je na više mjesta, ali je naročito došla do izražaja u eneolitskom dijelu, gdje postoje izričito oprečna gledanja na neka kronološka pitanja (prvenstveno stavovi Tasića i Dimitrijevića o položaju badenske kulture, PJZ III, str. 435—439). Činjenica je da područje sjeverne Hrvatske, koje bi svakako moglo dati važan doprinos rješavanju ove problematike, nije ni izdaleka dovoljno istraženo. Normalno je da različiti vrhunski stručnjaci svih struka imaju donekle različita mišljenja o nekome problemu, pa zašto to ne bi bilo i kod arheologije? Barem do čvršćih dokaza koji će pomoći postavljanju pojava na svoje mjesto. Do tada, ovakav pristup koji prikazuje stanje kakvo jest, i vrijedan je i dobar. Stoga i nije bilo neophodno prisilno usuglašavanje stavova u zajedničkim dijelovima knjige.

4. Bibliografija radova na kraju svake knjige je selektivna, što je sasvim razumljivo. Međutim, dogodilo se da u njoj manjkaju neki, premda obimom manji, tekstovi, koji su naznačili važne lokalitete i iskapanja na njima. Zbog toga se npr. u dijelu o sopotskoj kulturi ne spominje iskapanje na Ražištu kod Podgorača 1975. godine (Z. Marković, Arheološki pregled 17, Beograd 1976, str. 13—14, T. VII), te činjenica da je ondje iskopana vrlo velika zemunica (u sopotskoj kulturi inače manjkaju zemunice, PJZ II, str. 270), da se materijal nije niti pokušavao pripisati korenovskoj kulturi, premda je konstatirano miješanje materijala (o tome lokalitetu: PJZ II, str. 267, 311). Suprotno tomu, spominju se neka iskapanja provedena 1978. godine (Kaniška Iva: PJZ II, str. 310; Vinkovci-Tržnica: PJZ III, str. 271). Kod ovako opsežnih i ozbiljnih sinteza takvi propusti ne bi se smjeli događati, jer nužno iskripljuju jedan dio slike sadašnjega stanja istraživanja.

5. Premda su ilustracije (Sead Čerkez) izvrsne, tekstovi ispod tabli materijala nisu usuglašeni. Dok u tekstovnom dijelu knjige postoji opis kultura po stupnjevima razvoja, u tekstu ispod tabli ilustracija to nije uvijek slučaj (razvojni stupnjevi nedostaju npr. ispod tabli starčevačke, vinčanske i hvarske kulture). Također se

mora primijetiti da je ilustrativna zastupljenost pojedinih kultura vrlo neujednačena, te se kod jednih jedva susrećemo s ilustrativnim prikazom razvoja keramičkog stvaralaštva, dok druge uz to obiluju i crtežima ostalih oblika materijalne kulture (oruđe, oružje, nakit). Prigovor treba uputiti i izostavljanju nacрта barem najvažnijih situacija s iskopanih naselja i nekropola. Izbor takvih nacрта postoji, ali je vrlo malen.

6. Kartiranje nalazišta nije dosljedno provedeno. Premda se u tekstu spominju izričito neki važni lokaliteti, na kartama rasprostranjenosti ih nema. Tako npr. kod sopske kulture (ili kod korenovske, ovisno o stavu autora) na kartu nije unesen lokalitet Podgorač-Ražište; na kartu rasprostranjenosti kostolačke kulture nije unesen njezin najzapadniji lokalitet u Jugoslaviji — Ašikovci kod Slavonske Požege; na kartu Retz-Gajary kulture nije unesen najistočniji jugoslavenski lokalitet, Satnica-Katinska kod Đakova itd. Za jednu ovakvu sintezu to su krupniji propusti.

7. Jezična strana ovoga izdanja, po mojemu sudu, izuzetno je dobro riješena. Autorima je ostavljeno na volju kojim književnim jezikom (varijantom) će pisati, a jezična unifikacija provedena je samo kod zajedničkih tekstova bosansko-hercegovačkom varijantom. I politički i jezično ovakav pristup je sasvim u skladu s modernim shvaćanjima o rješavanju tih problema.

8. Vrlo nezgodna nelogičnost je štampanje prvoga izdanja na hrvatskom i srpskom jeziku, dok izdanje (ili izdanja) na stranim jezicima treba izaći nakon nekoliko godina. Već danas smo svjedoci važnih dopuna ovome izdanju (nova saznanja o ranoj i razvijenoj lasinjskoj kulturi: M. Šimek, *Arheološki pregled* 19; također: Z. Homen, *Arheološki pregled* 21; Seče kultura na početku eneolita: Z. Marković, *Podravski zbornik* 79; specifičnosti završne faze vučedolske kulture u sjeverozapadnoj Hrvatskoj: Z. Marković, *Arheološki vestnik* 32; specifični mješoviti materijal sopske kulture u Bosni: B. Graljuk, *Arheološki pregled* 21; itd.), koje će nakon nekoliko godina zahtijevati dopune i dodatni rad. Mnogo jednostavnije, brže i jeftinije rješenje bilo bi ubacivanje sažetaka na stranim jezicima u ove knjige ili istovremeno izdavanje dodatne knjige sa sažecima (bez ilustrativnog materijala). Ovako je ovo izdanje slabo iskoristivo arheolozima u stranim zemljama, jer im je tekst nerazumljiv.

Čitatelju koji ovaj tekst pogleda površno učinit će se da je u ovih osam principijelnih opaski rečeno suviše kritika, i objektivnih i subjektivnih, na račun djela koje više od svih ovih zamjerki zaslužuje pohvale. Na neki način to je točno, jer ipak je najvažnije da je ovo kapitalno djelo pred nama. Sve primjedbe polaze od

konstatacije da je ovo djelo moglo biti, s malo više koordinacije i truda, lišeno ovakvih propusta. U svakom slučaju, dobro će biti u budućnosti obratiti pažnju na ono što misli široki krug arheologa, da bi se izbjegli i sitniji propusti.

Franjo Horvatić, Muzej grada Koprivnice

UREĐIVANJE SPOMEN PARKA NA »DANICI«

U Koprivnici se od 1975. godine intenzivnije počelo razmišljati i raspravljati o dostojnom obilježavanju Spomen parka na »Danici«, gdje je bio osnovan, u proljeće 1941. g. prvi ustaški sabirni logor. Do ukinuća logora, jesen 1942. g. kroz njega je prošlo više od 5600 logoraša, komunista i rodoljuba, sa cijelog tadašnjeg područja »NDH« i zapadne Srbije.

Kod SIZ-e kulture Koprivnica osnovan je i Odbor za uređenje »Danice«, koji je 1977. godine angažirao ing. arh. Lenka Pleštinu iz Zagreba da izradi idejni i provedbeni projekat. Projekat je izrađen i usvojen 1979. godine, kada su otpočeli i radovi. Projekat predviđa dvije etape gradnje. U ovom obrazloženju biti će govora samo o prvoj fazi gradnje koja se uglavnom odnosi samo na restauratorske radove postojećih objekata.

Druga faza gradnje, koja obuhvaća gradnju novih objekata: me-mocentra, objekata za sport i rekreaciju još će izvjesno vrijeme pričekati realizaciju.

Prva faza treba biti dovršena do 4. srpnja 1981. godine, kada slavimo 40. godišnjicu ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije. Do tada treba biti postavljena i nova postava razvoja revolucionarnog radničkog pokreta i NOB-a na području općine Koprivnica u novo uređenim muzejskim prostorima.

Prva faza obuhvaća područje od oko 7200 m², na istočnom dijelu spomen parka, neposredno uz postojeću prometnicu. Na tom području nalaze se materijalni ostaci, iz vremena postojanja logora: nastamba logoraša, vodotoranj i zid logora, koji su obrađivani u ovom projektu. Područje 1. faze je dio veće cjeline, (sve-ukupnog spomen-parka) ali je cjelovito i samo po sebi, pa ovaj mini-kompleks može djelovati i funkcionirati i dok se ne izvede ostatak cijelog područja. Da bi se omogućila realizacija 1. faze potrebno je da se premjesti ulaz u vozni park »Podravke« sa istočne na sjevernu stranu, te da se asfaltni plato nešto smanji.

Zahvatima u okviru 1. faze uređuje se:

- a) unutrašnji prostori: nastamba logoraša se adaptira u Spomen-muzej,